

POĽNOHOSPODÁRSTVO

Poľnohospodárstvo v obci Svrčinovec bolo v povojnových rokoch na nízkej úrovni a v mnohých prípadoch bolo len doplnkovým zdrojom obživy. Drobné kúsky polí, ktoré sa rozprestierali po okolitých kopcoch, poskytovali len veľmi skromnú úrodu. Darmo nútiš ukradnuté kamenné políčko z lesa, aby vydalo boh zná akú úrodu. Občania sa preto museli zaoberať rôznymi vedľajšími zamestnaniami ako výrobou šindelov, nádenníctvom a služobníctvom. Skromný zárobok donášala práca v baniach a železiarňach na Ostravsko-Třinecku.

Drobní súkromnohospodáriaci roľníci pestovali hlavne zemiaky, ovos, jačmeň, kapustu a krmivo pre dobytok /ďateľina, seno/.

Drobné gazdovstvá, a tých bola väčšina, živorili, pretože po vojne zdraželi ceny povozníkov, umelých hnojív a ostatných potrieb, ktoré museli platiť. Niektorí boli i takí biedni, že sami orali. Zapriahali sa do pluhu a orali, bo nemali na furmana. A furmani boli drahí, brali 120 až 150 korún na deň, vypiť a stravu. K tomu treba pripomenúť ešte vojnové škody spôsobené prechodom frontu.

Poľnohospodárstvo v obci zostalo v celku na tom stupni vývoja ako pred vojnou.

Obec Svrčinovec má 887,81 ha poľnohospodárskej pôdy, z toho 627,65 ha ornej pôdy s celkovým počtom 533 poľnohospodárskych závodov, ktoré sa každým rokom rozdrobovaním pôdy zvyšovali. Zvykom našich ľudí bolo deliť pôdu na svoje deti, čím sa dosiahlo pomerne veľkej rozdrobenosti pôdy, napr. pri zakladaní JRD v obci bolo 493 poľnohospodárskych závodov nad 0,50 ha, takže na jeden poľnohospodársky závod pripadá v priemere 1,67 ha celkovej pôdy, z toho 1,17 ha ornej. Za takéhoto stavu nebol predpoklad využívania mechanizácie, pretože títo drobní roľníci neboli schopní si zakúpiť poľnohospodárske stroje a tým si nemohli uľahčiť svoju prácu, znížiť náklady na výrobu a zvýšiť jej objem.

Rozdrobovanie pôdy

Rozdrobenosť pôdy je hlavne dôsledkom kapitalistického zriadenia – z dôvodov existenčného zabezpečenia sa našich ľudí, pretože za prvej republiky nebolo dostatok práce, a tak poľnohospodárstvo sa stalo jediným zdrojom chudobnej obživy. Drobením poľnohospodárskej pôdy ubúda i počet poľnohospodárskych zvierat, najmä u hovädzieho dobytká.

Drobením pôdy narúšali sa medzi našimi občanmi dobré medziľudské vzťahy – vznikajú spory, jeden občan druhému odoral z medze, prihradil plot, spásol ďateľinu a podobne. Medzi ľuďmi vládla nevraživosť, záviť z úspechu niektorých. Vznikajú ťažkosti i pri zabezpečovaní stavebného pozemku, pretože občania nechceli jeden druhému pozemok vymeniť alebo odpredať, a tak sa stavali domky rozhárané po celej obci bez územného zastavovacieho plánu.

Kovoroľníci

Rast poľnohospodárskej výroby v povojnových rokoch bol značne menší ako rast priemyslu. To malo za následok znižovanie počtu osôb pracujúcich na poľnohospodárstve. Neproduktívnu prácu na poľnohospodárstve muži zanechávajú a využívajú pracovné príležitosti na Ostravsko-Třinecku. Na poľnohospodárstve ostávajú pracovať len ženy, starší muži a deti, ktoré rodičia nedali vyučiť žiadnemu remeslu.

Tak dochádza už od prvých rokov po oslobodení k charakteristickej tendencii, že z roľníka sa stáva „kovoroľník“, ktorý na Kysuciach má takúto podobu: o tretej ráno, i skôr, schádza z pľacov na stanicu robotníkov a 2 – 3 hodiny, často postojačky, cestuje do práce. Vracia sa pod večer a na pár hodín sa stáva roľníkom – čakajú ho chudobné políčka, z ktorých treba direktívne vydobývať úrodu. Stávalo sa, že kovoroľník po odpracovaní nočnej smeny v závode, bol nútený pracovať na poli /hlavne v zlých poveternostných podmienkach pri zbere úrody/ a mnohokrát nevyspatý a ukonaný nastupoval do práce na svojom pracovisku. Takýto spôsob hospodárenia nemohol byť efektívny pre spoločnosť, pretože pracovný výkon takéhoto kovoroľníka sa znižoval prepracovanosťou, nemal čas na zvyšovanie kvalifikácie na pracovisku a trpel predovšetkým jeho zdravotný stav. Značnú časť financií získaných v zamestnaní musel uložiť do neefektívneho súkromného poľnohospodárstva – zakúpenie hnojiva, poplatky za odvoz hnojiva na pôdu, za oranie, dovoz úrody a podobne.

Povinné dodávky

V čase zavedenia povinných dodávok na zabezpečenie zásobovania obyvateľstva /robotníkov, bezzemkárov/ dochádza k nepochopeniu tejto situácie roľníkmi, pretože to bolo čosi nové a nezvyklé. Mnohí roľníci sa všemožne bránili a kládli odpor.

Treba však vidieť, že v prvých rokoch po zavedení povinných dodávok /1949 – 1952/ vznikali pri rozpisoch dodávkových úloh i chyby – rozpis u mnohých roľníkov nebol primeraný ich výrobným možnostiam, čím narastalo napätie medzi naturálnou výrobou a výrobou na predaj. Nebola ani presná evidencia o pôde. Neúmerný bol rozpis dodávok k množstvu ornej pôdy, ktorú obec mala. Evidované bolo väčšie množstvo ornej pôdy ako skutočne bolo a nikto túto nechcel v 50-tich rokoch preklasifikovať na lúky, či pasienky. Kysucký ľud je však čestný, úprimný a statočný. A kontingent je kontingent.

Poľnohospodárske brigády v Čechách

Mnoho žien a starcov chodí do Čiech a na Moravu na poľnohospodárske brigády, aby so zarobenými naturáliami vyrovnali nesplniteľný kontingent a navyše sem – tam im ostalo na prilepšenie, čo im nedali skúpe polia.

Na druhej strane nákupné úlohy stanovené štátom, nútili roľníkov hospodáriť intenzívnejšie, vyrobiť viac, aby dopestovali produkty na samozásobenie i na dodávky. Tento tlak viedol nakoniec k zvýšeniu množstva vyrobených produktov, čo možno hodnotiť, ako kladnú stránku v tomto vývoji. Pritom treba vidieť aj to, že štát nielen kladol požiadavky, ale vytváral aj podmienky pre rast poľnohospodárskej výroby a racionálnejšie hospodárenie – začína sa budovať systém zooveterinárskej služby s cieľom o ozdravenie chovov

poľnohospodárskych zvierat a zvýšenie ich úžitkovosti, zabezpečenie umelých hnojív, osív a sadív pre výmenu druhu. Pravda, mnohé tieto novoty roľníci nechápali a nevyužívali ich. Konzervatizmus a zaostalý spôsob výroby sú hlavnou brzdou ďalšieho rozvoja poľnohospodárstva. Len malá časť roľníkov prejavuje záujem o zadováženie poľnohospodárskych strojov – zakupuje oboravače a vyoravače zemiakov, elektromotory, a preto tento pomalý proces racionalizácie a intenzifikácie poľnohospodárstva nedával záruku, že súkromný spôsob hospodárenia môže viesť k rýchlemu zvyšovaniu poľnohospodárskej výroby.

Ako východisko z tohto stavu sa po roku 1949 v rokoch prvej päťročnice v zmysle uznesení IX. zjazdu KSČ a schváleného zákona o JRD, prišlo k zakladaniu JRD.

Založenie JRD I. typu

Obec Svrčinovec patrila medzi prvé obce na Kysuciach, kde bolo založené JRD /r. 1950/ i keď iba I. typu, teda bez spoločného obrábania pôdy a bez sústreďovania hospodárskych zvierat, čo treba pokladať ako vyjadrenie svojho postoja k socializácii zo strany robotníkov – bezzemkárov a niektorých remeselníkov, ktorí využili založené JRD na vytvorenie „Pridruženej výroby vo Svrčinovci“.

Pridružená výroba JRD

Prvým predsedom „Pridruženej výroby vo Svrčinovci“ bol Jurišta Šimon s účtovníkom Cholujom Dominikom /učiteľom/, ktorých neskôr vystriedali ako predseda Cyprich Rudolf /od Meščky/, potom Jančarik Dušan /zo Zatkov/ a účtovníčka Jančariková Magda, rod. Kubalíková /zo Zatkov od Puraši/.

Pridružená výroba JRD vo Svrčinovci mala hydinársku farmu, krajčírsku a obuvnícku dielňu, kameňolom, Pohostinstvo u Cypricha Adolfa a obchod s potravinami u Šimona Jurištu /konkrétnejšie rozoberám v kapitole „Priemysel“/

Hydinárska farma založená v roku 1950 dochovávala zakúpené kurčatá /asi 1500 kusov/ a po odchove kohútov odpredávali Výkupnému stredisku v Čadci a sliepky nechávali na ďalší chov ako nosnice. Vyprodukované vajčička sa dodávali na verejné zásobovanie. Hydinárska farma bola zo začiatku dobre prosperujúca a v čase keď jej vedúcim bol Eduard Jurišta /od Jurištov/, bola vyhodnotená na I. mieste v Žilinskom kraji.

S touto formou združstevňovania nebolo možné sa uspokojiť, a preto nastávajúce roky boli vyplnené úsilím o presvedčanie roľníkov do JRD III. typu – teda so spoločným hospodárením i chovom dobytky.

Založené JRD I. typu vo Svrčinovci sa v roku 1952 dostáva do hospodárskych ťažkostí a zaniká.

Miestni komunisti a funkcionári nemali ľahkú úlohu pri získavaní roľníkov do JRD a vynaložili ozaj veľkú masovo-politickú prácu. Situáciu zhoršilo i vládne uznesenie z jesene 1952, podľa ktorého členovia JRD so spoločným hospodárením nemali nárok na potravinové lístky a od 1.1.1953 stratil sa nárok na plné výživné pre deti, čím sa značne oslabil záujem o členstvo v JRD.

Založenie JRD – III. typu

Trvalé základy pre rozvoj poľnohospodárstva v nových socialistických podmienkach sa opäť vytvorili v marci 1961, kedy bolo založené nové družstvo – JRD III. typu.

Po ťažkých začiatkoch podmienky a výsledky práce v JRD sa postupne vylepšovali a dnes možno konštatovať, že vytvorením Štátnych majetkov /1.1.1965/, ktoré obhospodarujú necelých 20% poľnohospodárskej pôdy obce plnia dodávky zemiakov na 65% a ďaleko predstihujú súkromný sektor o plnení dodávok mlieka a mäsa a i výnosy obilia v porovnaní s rokom 1945 sú ďaleko vyššie – v roku 1945 bol výnos 10q z jedného hektára, v tomto období sa výnosy pohybujú okolo 23q z 1 ha.

V správe o založení JRD vo Svrčinovci z roku 1963 sa uvádza: „JRD sa založilo na výmere 175 ha poľnohospodárskej pôdy, z toho 92 ha ornej. Po dostavbe kravína sa od členov JRD sústredilo 59 kusov hovädzieho dobytka. V začiatkoch sa zaviedla výkrmňa ošípaných a odchov kurčiat. Tieto chovy boli pred prechodom JRD zo štátneho majetku zrušené ako nerentabilné a málo produktívne. Na úkor toho z roka na rok rástli stavy hovädzieho dobytka a tiež úžitkovosť hospodárskych zvierat. Dojivosť bola v začiatkoch veľmi nízka, pohybovala sa okolo 1400 litrov na jeden kus. Dnes priemerná dojivosť činí približne 2500 litrov. Nižšia dojivosť oproti priemeru celého majetku /Hospodársky dvor vo Svrčinovci je súčasťou ŠM v Čadci/ je zapríčinená predovšetkým z nedostatočnej krmovínovej základne a tiež z nevyhovujúceho stáda. Práca v JRD bola najmä v začiatkoch uľahčená veľmi dobrým prístupom k práci u väčšiny členov. I bez žiaducich mechanizačných prostriedkov sa úroda z poľa brala včas a bez veľkých strát. Dobrú pomoc poskytovali i patronátne závody Slovena a Okresný priemyselný podnik Čadca.

Objekty JRD

Kladne treba hodnotiť i tú skutočnosť, že všetky objekty terajšieho hospodárskeho dvora boli vybudované svojpomocne členmi JRD, funkcionármi DO KSS a MNV, ktorí často venovali svoj voľný čas nielen pri samotnej výstavbe, ale i pri poľnohospodárskych prácach, prevádzaných väčšinou ručne za minimálne odmeny. Svojpomocne boli vybudované tieto hospodárske staviská:

- 1 kravín s kapacitou pre 100 kusov HD
- 1 teľatník s kapacitou pre 55 kusov
- 2 sklady pre umelé hnojivá
- 1 kôlna na stroje
- 1 administratívna budova

Upevnením poľnohospodárskych vzťahov a ekonomickej základne umožnilo pristúpiť k ďalšej socializácii. Prišlo sa k rozšíreniu socialistického sektoru tým, že úpadková pôda sa postupne pričleňovala k hospodárstvu ŠM, a tak jeho objem vzrástol o 330 ha poľnohospodárskej pôdy.

V súčasnej dobe obhospodaruje ŠM vo Svrčinovci 872 ha pôdy z čoho na jednotlivé kultúry pripadá:

212 ha ornej pôdy

280 ha pasienky

380 ha lúky

Hospodársky dvor ŠM vo Svrčinovci je vybavený modernými strojmi a postupne sa mechanizujú všetky poľnohospodárske práce. Sú to predovšetkým tieto:

1 kombajn na zber obilia

2 pásové traktory DT 75

6 kolesových traktorov s vlečkou

1 nízkoplošinový voz na prepravu dobytka

3 samozberacie vozy na seno

2 obracače na seno

2 rotačné kosačky

2 dvojriadkové sadzače zemiakov

3 vyoravače zemiakov

1 vlečka PU 20 a 1 rozbíjač vñate zemiakovej

1 triedička zemiakov

1 rezačka silážnych hmôt

1 rezačka na zelené krmivo SP 152

2 sejačky, žacie listy – kosačky ŽB

1 senomät a 1 zrnomät

1 samoväz

súprava diskov, brán, válcov na prípravu pôdy

1 strúhačka na repu

1 nakladač maštálneho hnoja a ďalšie...

Používaním mechanizácie dosiahla sa výrazná úspora živej práce. V súčasnosti pracuje na štátnom majetku 32 stálych pracovníkov a asi 12 sezónnych pracovníkov. Vo vedení JRD a ŠM sa vystriedali:

Cyprich Šimon 1961 – 1962

Cyprich František 1962 – 1967

Ing. Majchrák Vladimír z Čadce 1968 – 69

Ing. Minarik Miroslav zo Star. Bystr. 1970 – 72

Turiak Anton z Rakovej 1973 – 74

Zajac Jozef z Turzovky 1975

Zootechnikom je od založenia JRD v roku 1961 Anna Padyšáková rod. Kullová /od Jurištov/. Agrotechnikom je od roku 1965 Padyšák František z Čierneho. Funkciu ekonóma vykonával Adolf Cyprich, Anton Turiak, Horečný Viktor, Grochalová Ľudmila z Čadce a od roku 1975 Cyprich Slavomír zo Svrčinovca – Ústr.

Medzi najstarších zamestnancov patria: Šimon Cyprich z Ústr., Padyšáková Anna, Cyprich Rudolf /od Cyprichov/, Pajonk Pavol /od Jurištov/, manželia Blažej a Verona Capkovci /od Žemiana/, Jurištová Paulína /od Jurištov/ a Cyprichová Verona /od Cyprichov/.

Štátne majetky vo Svrčinovci sa každým rokom viac ekonomicky upevňujú, zabezpečujú plán výroby i tržnej produkcie, čím prispievajú k zlepšeniu zásobovania obyvateľstva potravinami a priemyselnými surovinami. Pozrime si aspoň niektoré ukazovatele poľnohospodárskej výroby za posledné roky:

*Hektárové výnosy:**

pšenica

jačmeň

ovos

seno

zemiaky

*Stavy hospodárskych zvierat a ich úžitkovosť:**

hov. dobytok

očná dojivosť

*/*poznámka – údaje nie sú v kronike uvedené/*

Pri zakladaní JRD v roku 1961 zostalo v súkromnom sektore celkom 661,44 ha pôdy.

Z toho na jednotlivé kultúry pripadalo:

429,73 ha orná pôda

82,72 ha pasienky

1,79 ha vodné plochy

62,36 ha lúky

32,43 ha lesy

98,53 ha zastavané plochy, nádvoría

Pre porovnanie uvádzam z ďalších rokov:

	1965	1967	1972	1973	1975
<i>Celková výmera pôdy</i>	704,25	716,85	633,50	659,11	656,70
<i>Počet poľnoh. závodov</i>	461	464	633	637	638
<i>Orná pôda</i>	454,39	463,63	341,76	338,93	337,32
<i>Záhrady</i>	12,21	11,71	17,30	17,01	16,56
<i>Lúky</i>	74,70	76,00	156,17	155,36	153,84
<i>Pasienky</i>	86,66	87,22	72,60	72,83	72,63
<i>Lesná pôda</i>	39,19	39,71	4,72	4,72	4,72
<i>Vodné plochy</i>	7,79	-	-	-	-
<i>Zastavané plochy</i>	22,65	22,90	34,17	33,65	34,02
<i>Nepločné plochy</i>	14,37	-	-	-	-
<i>Plochy ostatné</i>	0,21	15,68	36,77	36,60	36,60

Zo štatistických údajov MNV Svrčinovec uvádzam i prehľad o počte osôb činných v poľnohospodárstve a osôb pomáhajúcich v poľnohospodárstve:

	Osoby činné			Osoby pomáhajúce		
	1963	1965	1967	1963	1965	1967
<i>Celkom</i>	454	422	422	1242	1259	787
<i>ženy</i>	420	383	389	44	305	236
<i>muži</i>	34	39	33	811	954	551

Z uvedených tabuliek vidno, že prevažnú časť hospodárenia v súkromnom poľnohospodárstve robia ženy a starší muži /nad 55 rokov/. Mladí občania nejavia záujem o nerentabilné súkromné hospodárenie, a preto zostáva stále viac hospodárstiev opustených.

Jednotlivo hospodáriaci roľníci postupne zisťujú výhody socialistického hospodárenia, kde sa pracuje s veľkovýrobnými formami s použitím dostupnej mechanizácie, ktorá je vo vlastníctve hospodárskeho dvora ŠM vo Svrčinovci.

Napriek tomu zostáva ešte veľa súkromných poľnohospodárskych závodov, ktorých počet sa nakoniec ešte zvyšuje rozdrobovaním pôdy. Stávali sa také prípady, že prestarlí rodičia bez súhlasu, či vedomia MNV rozdeľujú pôdu svojim deťom a na vzniknutých malých výmeroch pôdy nebolo možné dochovávať hovädzí dobytok, a preto sa jeho stavy rapídne znižovali. Takto dochádzalo k neplneniu dodávky mlieka, napr. v roku 1971 sa dodávka mlieka plní len na 42%, kým u ostatných produktov boli stanovené dodávky i prekročené – mäso 121%, vajíčka 152,3%, zemiaky 121,6%.

Pre ilustráciu uvádzam prehľad o stave hospodárskych zvierat za jednotlivé roky:

<i>Druh hosp. zvierat</i>	1963	1966	1969	1971	1973	1975
<i>hovädzí dobytok</i>	637	526	482	430	413	299
<i>ošípané</i>	315	375	415	322	254	190
<i>hydina</i>	6964	3532	4465	3452	3123	3240

K prehľadu treba dodať, že príčinu znižovania stavu hospodárskych zvierat treba vidieť i v rozširovaní honov ŠM, preto JHR /jednotl. hosp. roľníci/ dochovávajú staršie kusy hovädzieho dobytku, neschopné pre ďalší chov, ale len odpredaj.

Naproti tomu množstvu hydiny je len relatívne, pretože skutočný stav je oveľa väčší – nie je uvedená hydina, ktorú dochovávajú občania nevlastniaci pôdu.

Pre zaujímavosť uvádzam i prehľad o plochách osevu plodín JHR za posledných 5 rokov:

<i>Druh</i>	1971	1972	1973	1974	1975
<i>pšenica</i>	-	1,50	1,82	1,32	-
<i>jačmeň</i>	34,80	30,00	26,00	24,13	18,40
<i>ovos</i>	103,40	99,50	97,98	98,30	103,60
<i>zemiaky</i>	69,60	68,60	71,05	88,27	46,70
<i>krmná repa /burgyňa/</i>	6,96	7,76	6,89	5,98	5,00

Pestovanie zeleniny

Okrem uvedených kultúr rastlinnej výroby občania dopestúvajú vo svojich záhradách, ktoré sú súčasťou stavebného pozemku rôzne druhy zeleniny /mrkva, petržlen, celér, cibuľa, šalát, uhorky, záhradné jahody/, ríbezľové a egrešové kry a ovocné stromy i rôzne okrasné kvetiny. Z dostupného výkazu MNV o počte ovocných stromov a kríkov z roku 1968 uvádzam prehľad:

jablone	2638 kusov
čerešne	212 kusov
hrušky	341 kusov
slivky	4381 kusov
egreše	528 kusov
ríbezle	675 kusov

Z uvedených faktov možno vidieť, že poľnohospodárstvo v obci Svrčinovec charakterizujú prevratné zmeny, pravda i keď nie tak výrazne ako na iných úsekoch. Tu sa socializácia rieši postupne – vzhľadom na výrobné podmienky, ktoré sťažuje členitosť terénu, svahovitost' pozemkov, malá úrodnosť pôdy, nízka mechanizačná prístupnosť a málo priaznivé klimatické pomery.

Tvorivé výsledky dosiahnuté socialistickým poľnohospodárstvom potvrdzujú, že i v našich sťažených podmienkach sa využili prednosti socialistickej poľnohospodárskej veľkovýroby, ktorá posunula poľnohospodársku výrobu v obci Svrčinovec na kvalitatívne vyšší stupeň.